

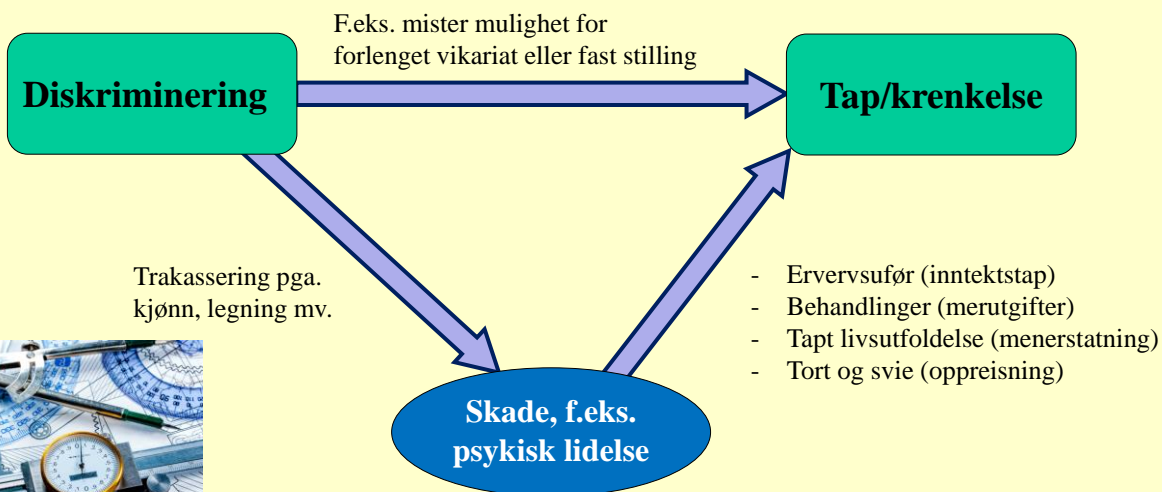
Erstatningsrett

– utmåling: hovedlinjer og utvalgte emner

Professor dr. juris Morten Kjelland

Perspektiver på erstatning ved diskriminering

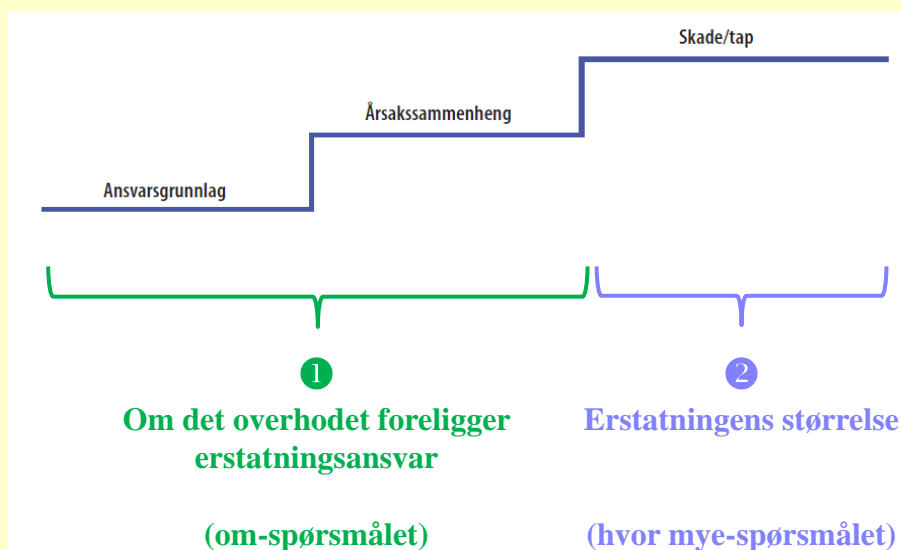
Grunnvilkårene for erstatning

«For å kunne tilkjenne erstatning i diskrimineringsaker gjelder alminnelige erstatningsvilkår. Det må derfor foreligge et økonomisk tap/skade, ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng.» (DIN-2019-118)

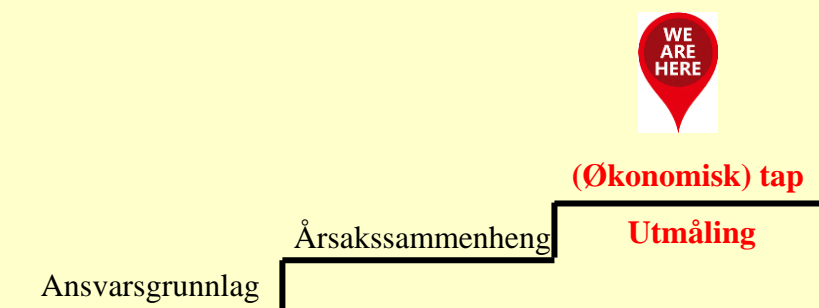
Grunnvilkårene for erstatning

- erstatningsrettens to hovedspørsmål

Grunnvilkårene for erstatning

– oversikt over forelesningen

Årsakskravet

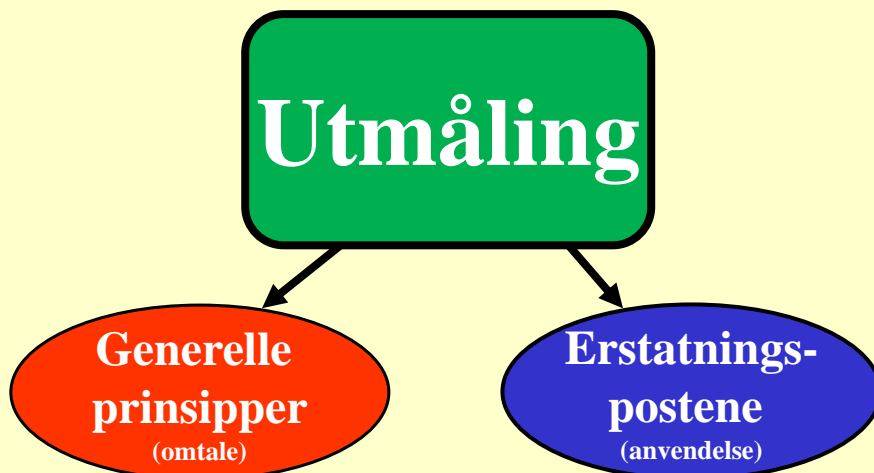
– eksempel fra praksis

DIN-2020-167:

«På bakgrunn av fremlagt dokumentasjon på lønn og foreldrepenger legger nemnda til grunn at As tap i form av reduserte foreldrepenger i perioden 4. februar 2019 til 23. oktober 2019 er 19 207 kroner. ... Det foreligger videre nødvendig årsakssammenheng mellom den diskriminerende handlingen og det økonomiske tapet.»

↳ Kreves årsakssammenheng mellom ansvarshendelsen og skaden/tapet

↳ Terminologi: 1. nødvendig *betingelse*, 2. vidt årsaksbegrep som inkluderer adekvans

§ 3-1. (erstatning for skade på person.)

Erstatning for skade på person skal **dekke** lidt skade, tap i framtidig erverv og utgifter som personskaden antas å påføre skadelidte i framtiden.

Erstatning for tap i inntekt og framtidig erverv fastsettes særskilt og under hensyn til skadelidtes muligheter for å skaffe seg inntekt ved arbeid som med rimelighet kan ventes av ham på bakgrunn av hans evner, utdanning, praksis, alder og muligheter for omskolering. Med inntekt likestilles verdien av arbeid i heimen.

Ved erstatningsutmålingen gjøres fradrag for lønn under sykdom og liknende ytelser, trygdeytelser, ytelser fra pensjonsordning i arbeidsforhold eller yrke og for forsikringsytelser i den utstrekning den erstatningsansvarlige har betalt premien. Videre kan tas hensyn til forsikringsytelser som ikke går inn under foregående punktum, til annen vesentlig økonomisk støtte som skadelidte har fått eller kommer til å få som følge av skaden og til forholdene ellers.

Har skadelidte på skadevirkningstidspunktet ikke fylt 19 år, utmåles erstatningen for varig tap i erverv etter [§ 3-2 a.](#)

§ 38. Oppreisning og erstatning

Den som er blitt behandlet i strid med

- a) bestemmelsene i [kapittel 2](#), med unntak av [§ 13](#) sjette ledd
- b) reglene om individuell tilrettelegging i [§§ 20](#) til [23](#)
- c) [§§ 29, 30, 33](#) og [34](#)

kan kreve oppreisning og erstatning.

I arbeidsforhold og ved arbeidsgivers valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere, gjelder arbeidsgivers ansvar uavhengig av om arbeidsgiver kan bebreides. I saker om trakassering og seksuell trakassering og på andre samfunnsområder enn nevnt i første punktum, gjelder ansvaret dersom den ansvarlige kan bebreides.

Erstatningen skal **dekke** økonomisk tap som følge av den ulovlige behandlingen. Oppreisning for ikke-økonomisk skade fastsettes til det som er rimelig ut fra skadens art og omfang, partenes forhold og omstendighetene for øvrig.

0 Endret ved [lov 21 juni 2019 nr. 57](#) (ikr. 1 jan 2020 iflg. [res. 21 juni 2019 nr. 776](#)).

Generelle utmålingsprinsipper

① begrepet «full erstatning»

Generelle utmålingsprinsipper

① begrepet «full erstatning»

Ølberg (Rt. 1993 s. 1524):

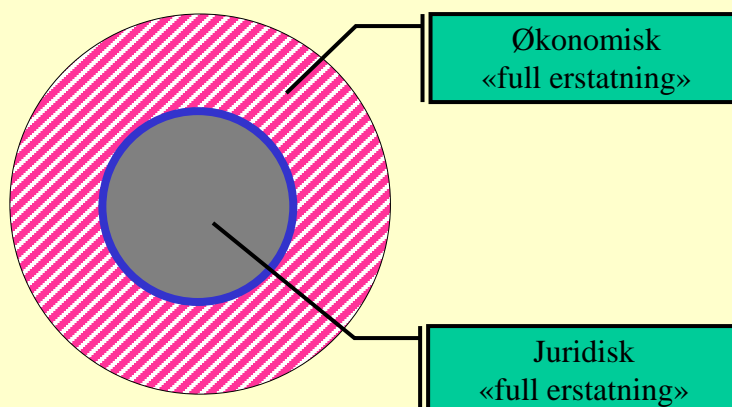
«[K]jernen i erstatningsretten [er] at skadelidte ikke skal komme økonomisk dårligere ut med skaden enn om denne ikke var inntruffet.»

Differansebetraktning
(årsaksbetraktning)

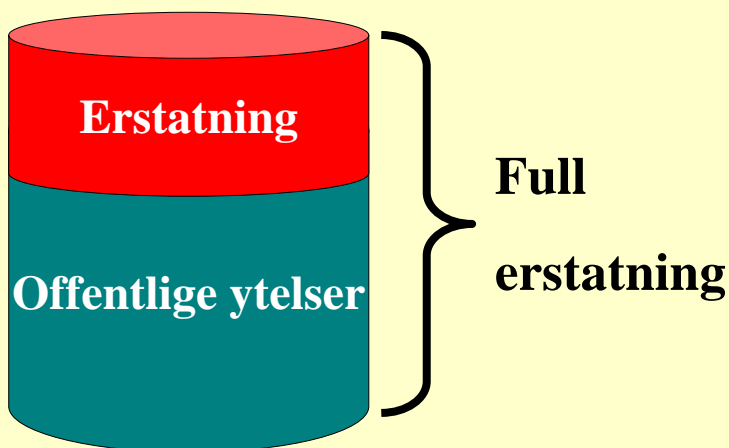
Generelle utmålingsprinsipper

– begrepet «full erstatning» er juridisk

Generelle utmålingsprinsipper

② supplementsprinsippet

Generelle utmålingsprinsipper

③ tapsbegrensningsplikten

Generelt

↳ «Skadelidte har en generell plikt til å begrense sitt tap», jf. *Psykolog* (Rt. 2003 s. 1358)

Konkrete utforminger – plikt til å

↳ **uttømme offentlige ytelser**, se *Psykolog* (Rt. 2003 s. 1358)

↳ **utnytte restarbeidsevnen**, jf. bl. a. skl. § 3-1 (2), 1p

↳ **omfordele arbeidsoppgaver i hjemmet**, se *Kåsa* (Rt. 2000 s. 441)

↳ **begrense merutgifter til det «nødvendige og rimelige»**
se *Bråtane* (Rt. 2002 s. 1436), *Rott* (Rt. 1999 s. 1967), *Tysker* (Rt. 1975 s. 670) mv.

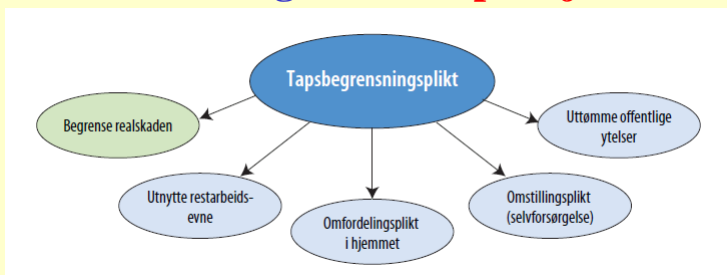
Generelle utmålingsprinsipper

③ tapsbegrensningsplikten

Generelt

↳ «Skadelidte har en generell plikt til å begrense sitt tap», jf. *Psykolog* (Rt. 2003 s. 1358)

Konkrete utforminger – se disposisjonen side 9

Generelle utmålingsprinsipper

⊕ berikelsesfradragsprinsippet

Generelt

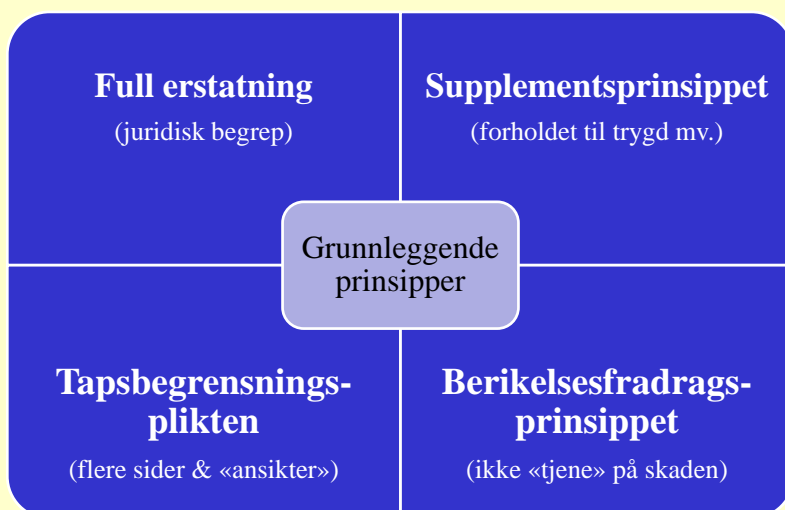
- ↳ Skadelidte skal ikke «tjene på skaden»
- ↳ Følger av den negative siden ved prinsippet om full erstatning
- ↳ Følger også uttrykkelig av flere høyesterettsdommer

Rettspraksis:

Lauritsen (Rt. 1968 s. 278): «... ved beregningen av skadelidtes tap i alminnelighet blir å ta i betraktning oppnådde fordeler som f.eks. sparte utgifter til klær eller reiser ...» (s. 280)

Skalle (Rt. 1997 s. 883): «det er tatt hensyn til sparte reiseutgifter og fagforeningskontingent» (s. 889)

Erstatningsutmåling

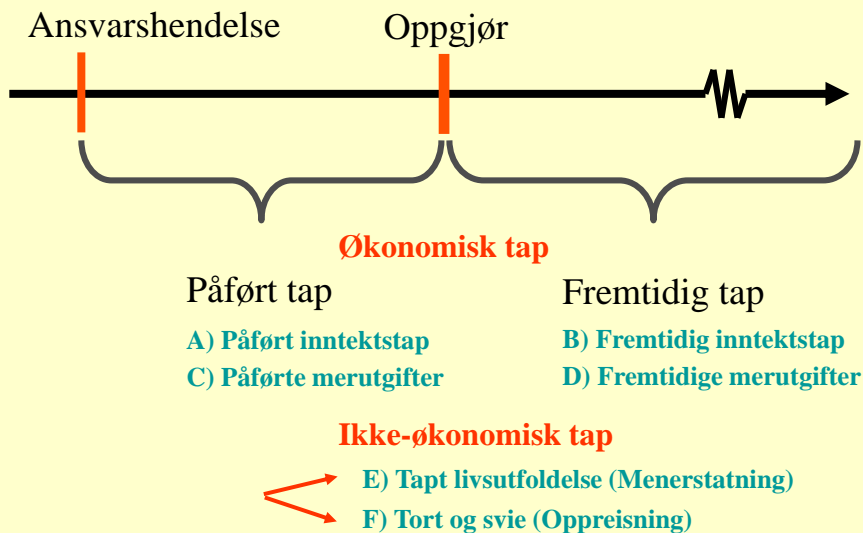
Utmåling

Generelle
prinsipper

Erstatnings-
postene

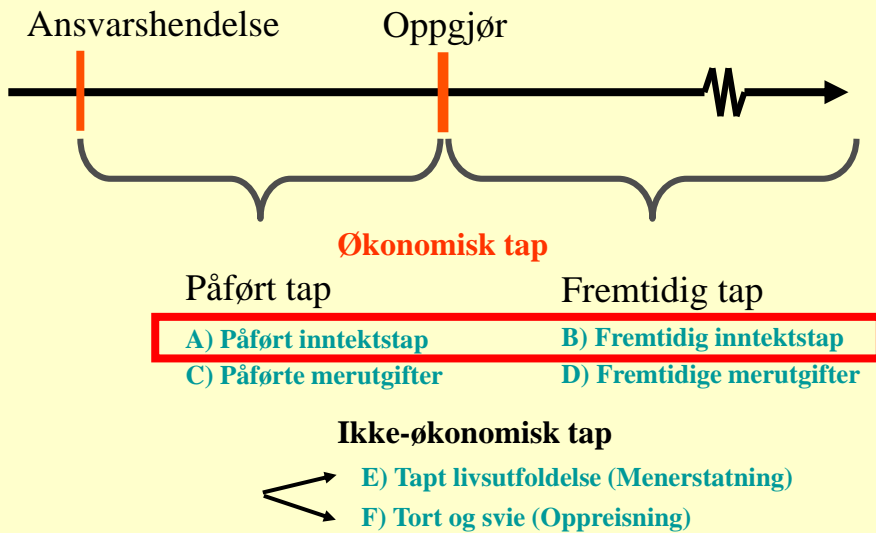
Erstatningspostene

– en oversikt

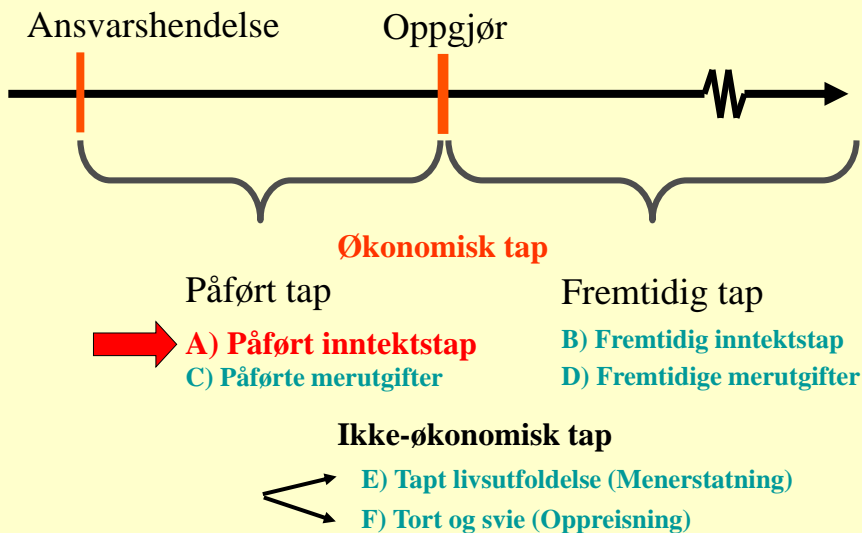
Erstatningspostene

– en oversikt

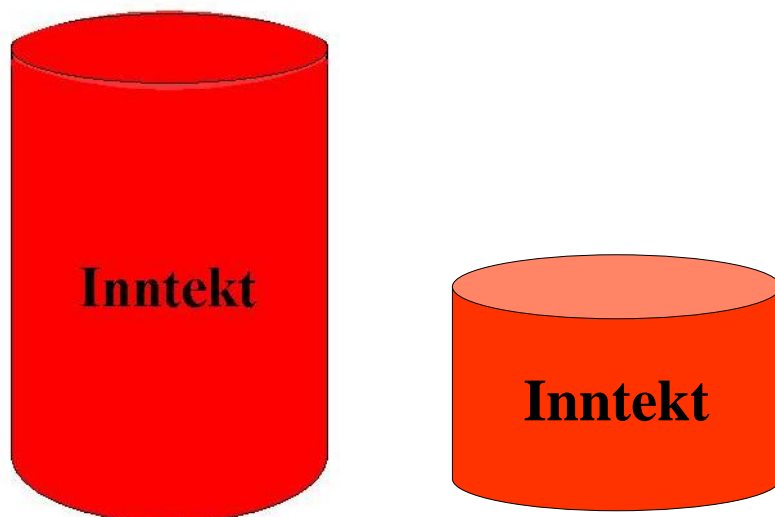
Erstatningspostene

– en oversikt

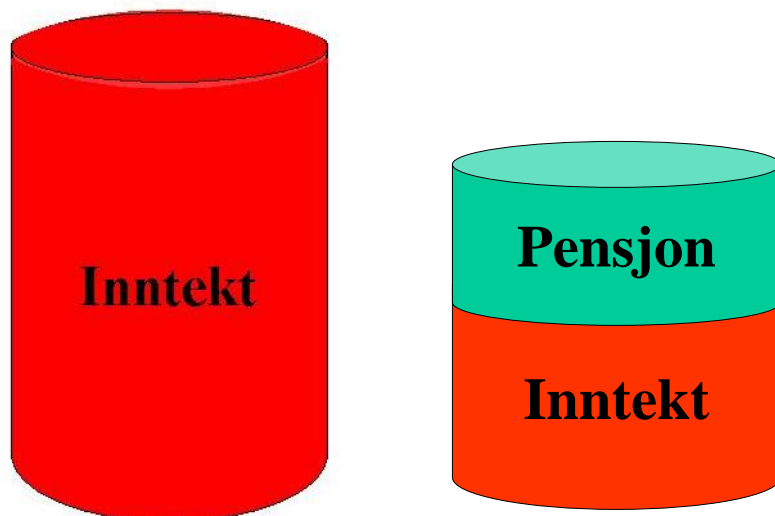
Påført inntektstap

– supplementsprinsippet

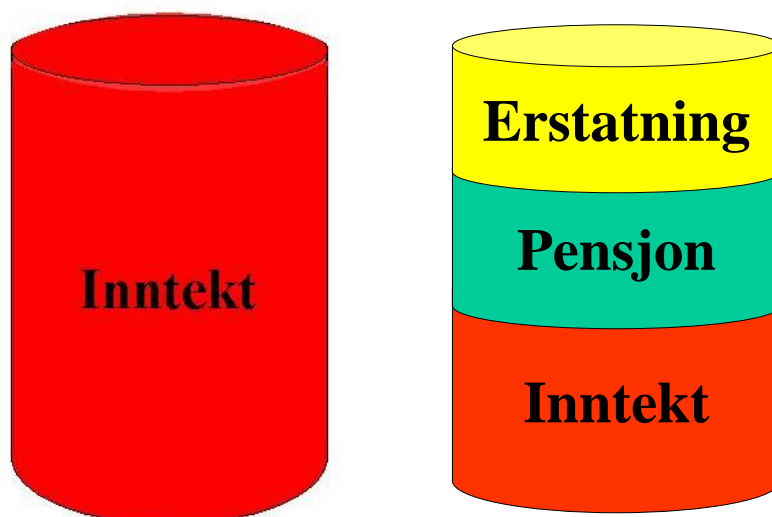
Påført inntektstap

– supplementsprinsippet

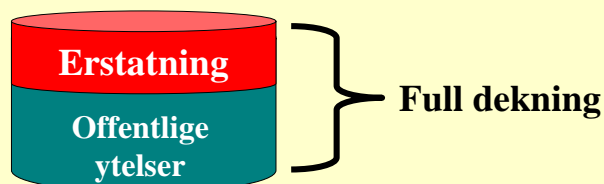
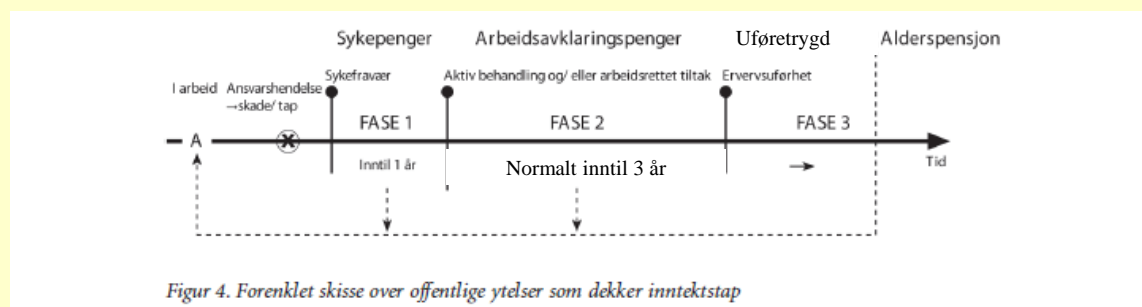
Påført inntektstap

– supplementsprinsippet

Påført inntektstap

- anvendelse av supplementsprinsippet

Påført inntektstap

– tapsbegrensningsplikten

Generelt

- Skadelidte plikter å utnytte inntektsevnen

Konkret uttrykt i skl. § 3-1 (2), 1p

«Erstatning for tap i inntekt og framtidig erverv fastsettes særskilt og under hensyn til skadelidtes **muligheter for å skaffe seg inntekt ved arbeid** som med rimelighet kan ventes av ham på bakgrunn av hans evner, utdanning, praksis, alder og muligheter for omskolering.»

Påført inntektstap

– tapsbegrensningsplikten

DIN-2020-167:

«På bakgrunn av fremlagt dokumentasjon på lønn og foreldrepenger legger nemnda til grunn at As tap i form av reduserte foreldrepenger i perioden 4. februar 2019 til 23. oktober 2019 er 19 207 kroner. A har krevd erstatning for det hun ville ha fått i foreldrepenger dersom hun fikk forlenget vikariatet. Det kan ikke forventes at hun skulle finne annet arbeid de siste månedene av graviditeten for å begrense det økonomiske tapet.»

↳ Lagt til grunn også i andre vedtak, se DIN-2020-57 (graviditet og permisjon ved fødsel)

↳ I god konsistens med alminnelige erstatningsrettslige prinsipper

Påført inntektstap

– skatteplikt

Hjemmel

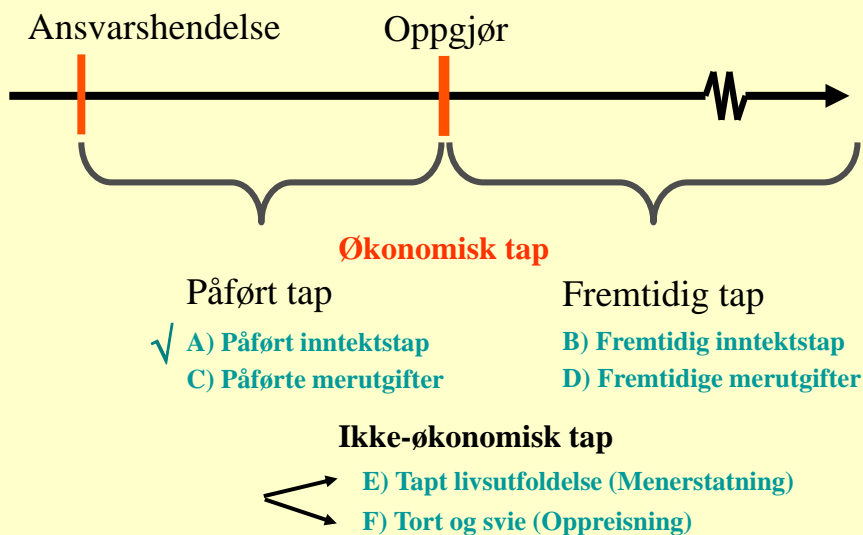
- Skatteloven 1999 §§ 5-1, jf. 5-10 (1) bokstav c): «ytelser som trer i stedet for arbeidsinntekt»
- Surrogatsynspunkt

Bruttofisering

- Formål: skadelidte skal ha full erstatning
- Skattepåslag (skattetillegg): bruttofisering

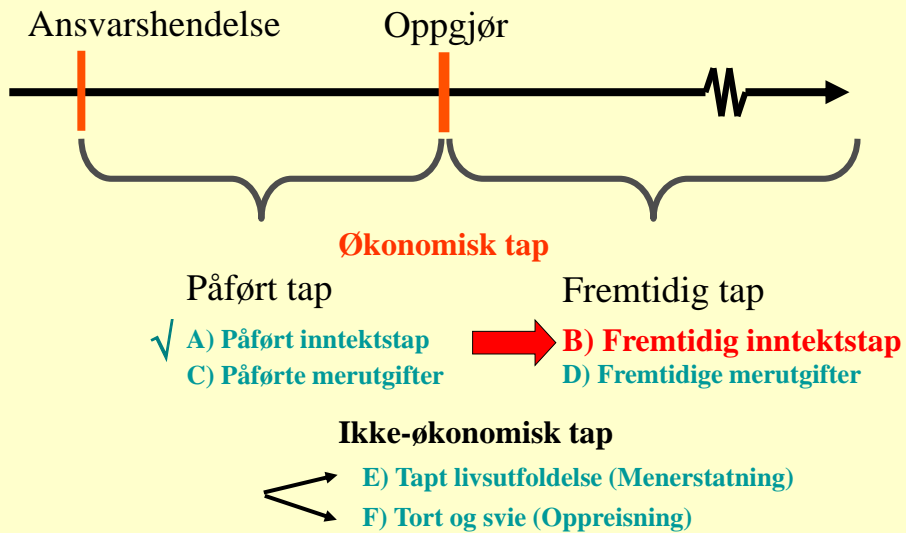
Erstatningspostene

– en oversikt

Erstatningspostene

– en oversikt

Fremtidig inntektstap

Individuell utmåling

Standardisert utmåling

Fremtidig inntektstap

Individuell utmåling

Standardisert utmåling

- skl. § 3-1
- bal. § 6, jf. skl. kap. 3
- passkl. § 4 (1), jf. skl. kap. 3
- mv.

Fremtidig inntektstap

Hovedregelen

- ↳ Prinsippet om full erstatning, jf. bl. a. skl. § 3-1 (1)

Differansebetraktning

- ↳ Fremtidig økonomisk situasjon med skaden
 - konkret sannsynlighetsvurdering
- ↳ Fremtidig økonomisk situasjon uten skaden
 - utgangspunkt: antatt inntekt i det året oppgjøret skjer (basisåret)
 - tapte pensjonspoeng er erstatningsmessig, se *Ølberg* i Rt. 1993 s. 1524
 - karriereutvikling, se *Dykker* i Rt. 2003 s. 338
 - unge skadelidte; kobling mot skl. § 3-2a (standarderstatning)

Tapsperioden

- ↳ Det prinsipielle utgangspunktet vs. «presumsjonen» (67 år)

Fremtidig inntektstap

Supplementsprinsippet/offentlige ytelser

↳ Gjelder tilsvarende; prognoser over fremtidens ytelser; skl. § 3-1 (3), 1p

Tapsbegrensningsplikten

↳ Gjelder tilsvarende: utnytte restarbeidsevne + uttømme offentlige ytelser

Bevis

↳ Sannsynliggjøring vs dokumentasjon; kun krav om sannsynlighet(sovervekt)

Fremtidig inntektstap – kapitalisering

Bakgrunnen

↳ Skadelidte får utbetalt hele erstatningen på en gang, før reelle tapsår

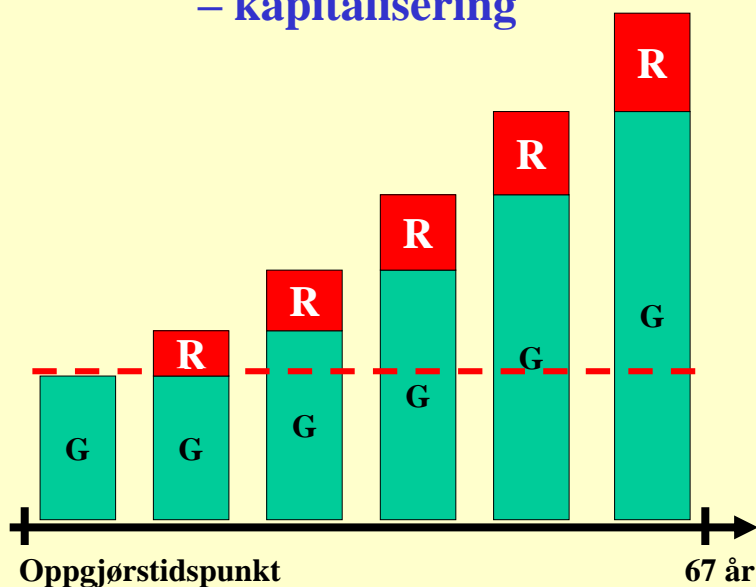
↳ Skadelidte får dermed en rentefordel

↳ Skadelidte kan dermed klare seg med et lavere beløp på utbetalingstidspunktet (endelig oppgjør), fordi dette SAMMEN MED rentene gir full erstatning

↳ Gjelder samtlige fremtidige tap, men illustreres her i forhold til inntektstap

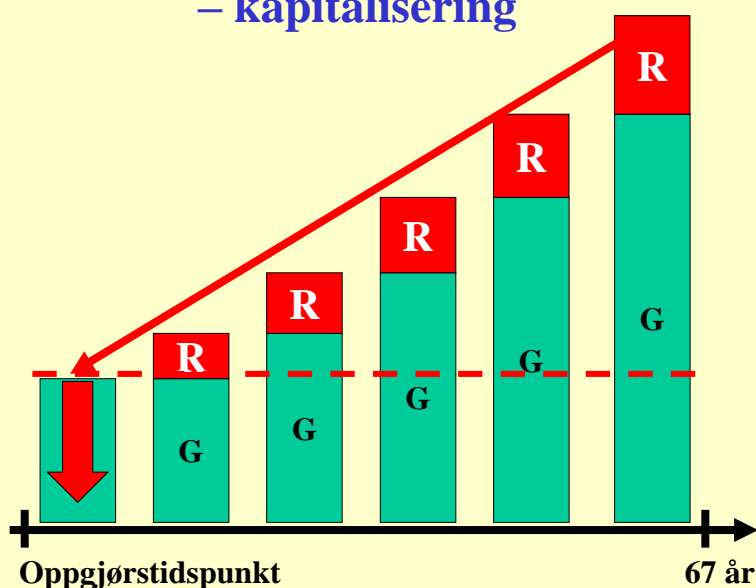
Fremtidig inntektstap

– kapitalisering

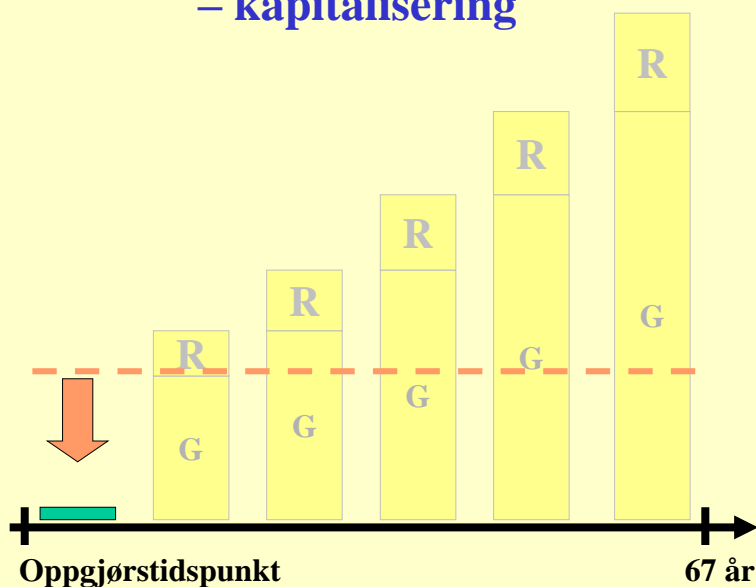
Fremtidig inntektstap

– kapitalisering

Fremtidig inntektstap

– kapitalisering

Utmåling av inntektstaperstatning

– utvalgte typesituasjoner

- 1 Ikke-innberettede inntekter

- 2 Påstand om formidabel inntektsøkning uten skaden

- 3 Påstand om konjunkturedgang

- 4 Påstand om forkortet yrkeskarriere pga. unormalt negativ sykdomsutvikling

- 5 Stort økonomisk tap som følge av at skadelidte var særlig sårbar

**Fremtidig
inntektstap**

**Individuell
utmåling**

- skl. § 3-1
- bal. § 6, jf. skl. kap. 3
- passkl. § 4 (1), jf. skl. kap. 3
- voerstl. § 4

Fremtidig inntektstap

Individuell utmåling

Standardisert utmåling

Artikkel

- skl. § 3-2a =

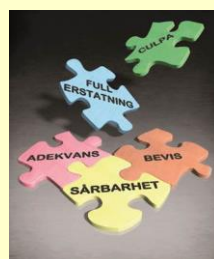
«barneerstatning»

- Yrkeskadeforsikring

Erstatningsrett

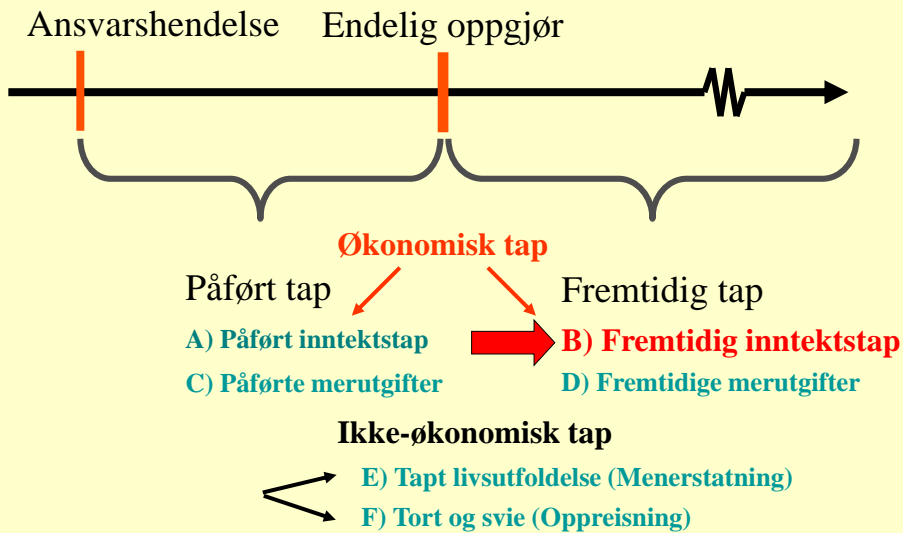
– utmåling: hovedlinjer og utvalgte emner

Professor dr. juris Morten Kjelland

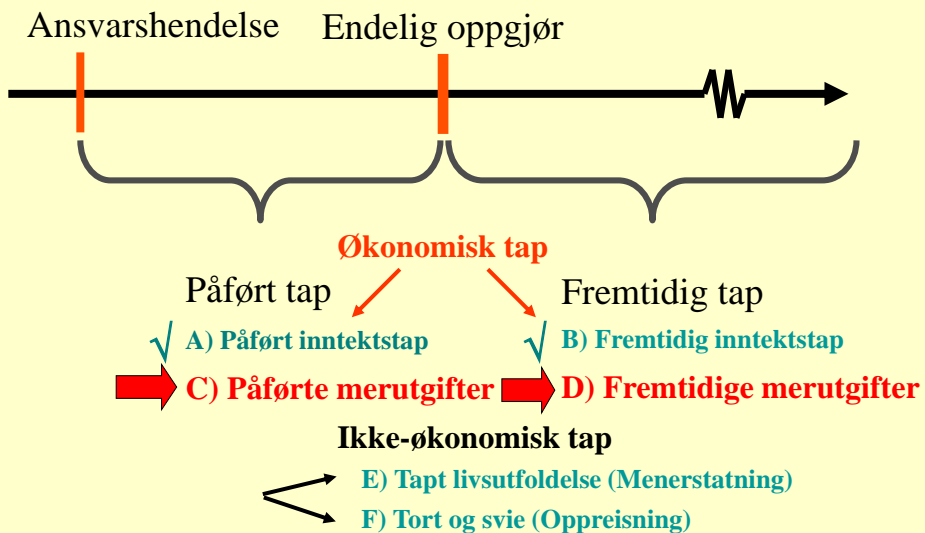
Erstatningspostene

- en oversikt

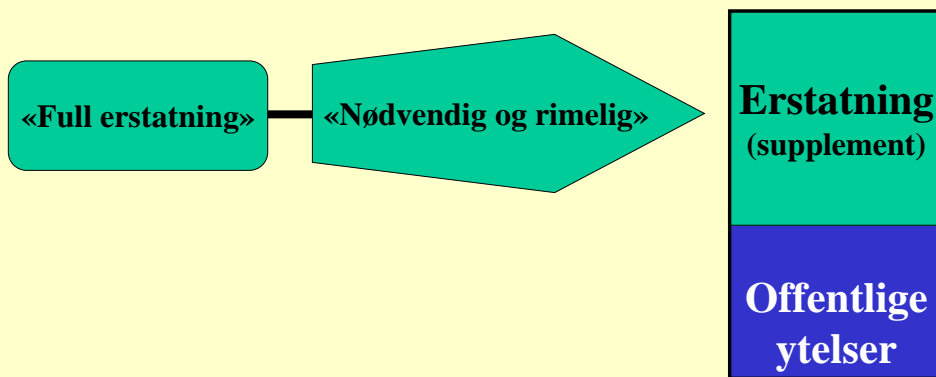

Erstatningspostene

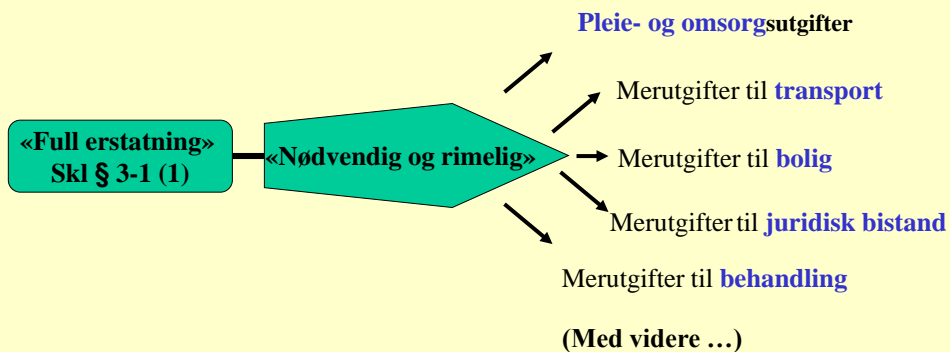
- en oversikt

«Full erstatning» ved utmåling av *merutgifter*

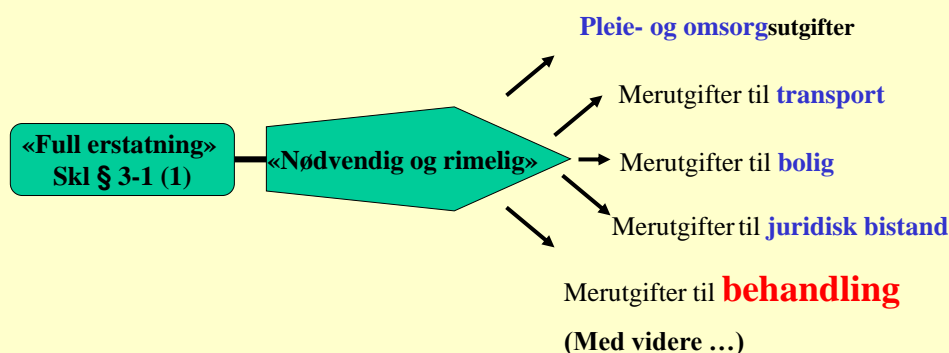

Noen rettslige hovedprinsipper og begreper - mange ulike typer merutgifter

Noen rettslige hovedprinsipper og begreper

- mange ulike typer merutgifter

Behandlingsutgifter

Psykolog (Rt. 2003 s. 1358)

«Når det ... gjelder de mer **alternative behandlingsformer**, må det – slik jeg ser det – trekkes en grense mot det som ikke kan anses **medisinsk relevant**.» (dommens avsnitt 44)

↳ **Behandlingstiltaket må medisinsk effekt**

Merutgifter til hjelp i eller tilknyttet hjemmet

Skadeserstatningsloven § 3-1 (2), 2p:

«Med inntekt likestilles verdien av arbeid i heimen.»

Bevisregler – fri bevisbedømmelse

Hovedregel, jf. tvl. § 21-2 første ledd

«Retten fastsetter ved en fri bevisvurdering det saksforhold avgjørelsen skal bygges på.»

**Bevis kan ha ulik
kvalitet og tyngde**

**Bundet av trygdens
årsaksvurdering?**

Begivenhetsfjern
Partsavhengig

Begivenhetsnær
Partsuavhengig

Bevisregler

– fri bevisbedømmelse

Kontreadmiral (Rt. 2014 s. 402):

«Som ellers vil de begivenhetsnære bevis være særlig viktige ved bevisbedømmelsen, jf. blant annet Rt-1998-1565 på side 1570.» (avsnitt 67)

TV-selskap (LDN-2015-56):

«Prinsippet om fri bevisvurdering, når ikke annet er bestemt ved lov, er utgangspunktet for behandling av saker ved norske domstoler. Det samme prinsippet legges til grunn ved nemndas behandling av saker. ... Det er likevel slik at det gjennomgående vil ha liten selvstendig bevisverdi at arbeidsgiver forsikrer at det ikke har funnet sted diskriminering. I sammenheng med blant annet det som finnes av begivenhetsnære bevis, og de slutninger som kan trekkes av mer objektive forhold, vil likevel forklaringer fra de som har deltatt for eksempel i en ansettelsesprosess, ha bevismessig interesse.»

Sannsynlighetskrav

– tilstrekkelig med 50, 01 % sannsynlighet

Schizofreni (Rt. 2007 s. 172)

«[D]et er tilstrekkelig at det er mer sannsynlig at ulykken har vært en nødvendig betingelse, enn at den ikke har vært det, jf. Rt. 1992 s. 64 (P-pilledom II)» (avsnitt 42)

↳ Stadfester overvektsprinsippet

Bevisbyrde

– utgangspunkter

Hovedregelen

- ↳ Hver av partene har bevisbyrden for sine påstander, jf. bl.a. *Skalle* (Rt. 1997 s. 883)
- ↳ Skadelidte har bevisbyrden i relasjon til de tre grunnvilkårene

Bevisbyrde

– utgangspunkter

DIN-2020-171:

«A må sannsynliggjøre det økonomiske tapet og årsakssammenheng mellom diskriminerte og tapet.» (sml. argumentasjonen i DIN-2020-57)

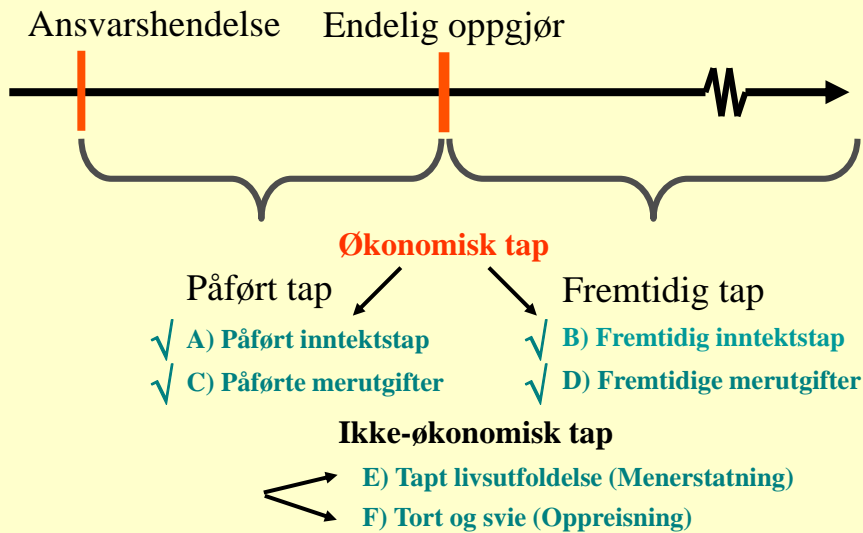
- ↳ Sml. Høyesteretts presisering i *Stutteri* (Rt. 2010 s. 584):

«Det er skadelidte som har bevisbyrden for sitt økonomiske tap.»

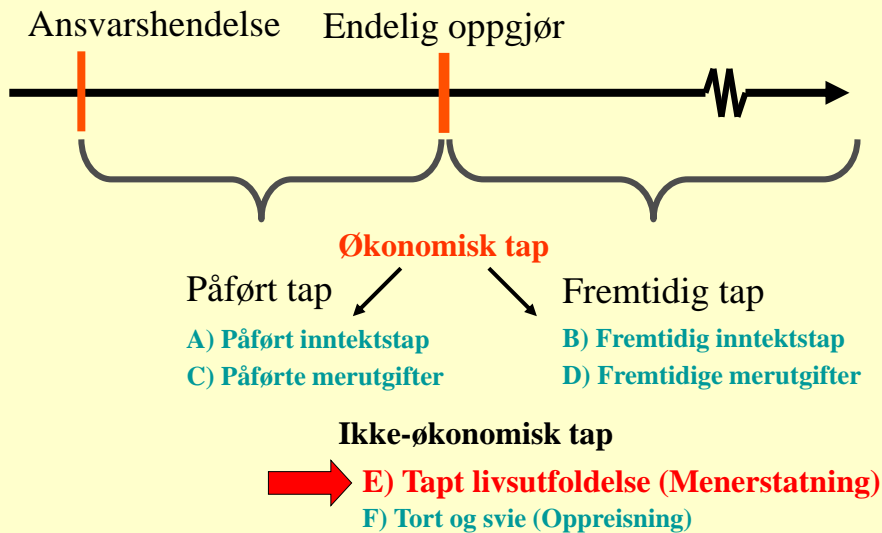
Erstatningspostene

- en oversikt

Erstatningspostene

- en oversikt

Menerstatning

– en minilovkommentar over skl. § 3-2

«Har skadelidte fått varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse.»

Menerstatning

– en minilovkommentar over skl. § 3-2

«Har **skadelidte** fått varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse.»

Menerstatning

– en minilovkommentar over skl. § 3-2

«Har skadelidte **fått** varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse.»

Menerstatning

– en minilovkommentar over skl. § 3-2

«Har skadelidte fått **varig** og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse.»

Menerstatning

– en minilovkommentar over skl. § 3-2

«Har skadelidte fått varig og **betydelig** skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse.»

Menerstatning

– en minilovkommentar over skl. § 3-2

«Har skadelidte fått varig og betydelig **skade av medisinsk art**, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse.»

Menerstatning

– en minilovkommentar over skl. § 3-2

«Har skadelidte fått varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes **under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse.**»

Se Disposisjonsheftet
s. 10

Menerstatning

– en minilovkommentar over skl. § 3-2

«Har skadelidte fått varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes **under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse.**»

↳ Folketrygdloven § 13-17 (menerstatning)

↳ Menerstatningsforskriften 21. april 1997 nr. 373

↳ Medisinsk invaliditetstabell

1	Skade/sykdom som gjelder hodet/hjernen/hjemenerver	
1.1	Ansikt, kjeve og svelg Punktene 1.1.1 - 1.1.4 skal ikke kombineres. Velg det som er mest dekkende ut fra situasjonen.	
1.1.1	Tap av tunge - helt eller delvis	
	a) Delvis, mindre enn 50 prosent	0-14
	b) Delvis, mer enn 50 prosent	15-44
	c) Totalt tap av tunge	45
1.1.2	Anartri (fullstendig tap av artikulasjonsevnen)	40
1.1.3	Vesentlig svekket tygge- og svelgefunksjon	25-49
1.1.4	Tap av tygge- og svelgefunksjon, sondeernæring nødvendig Invaliditetsgraden avhenger av hvordan sondeernæringen må utføres.	50-70
1.1.5	Sterkt nedsatt gapefunksjon med påviste strukturelle forandringer i kjeveleddet	10-15

Menerstatningssystemet i folketrygden

§ 3. Utmåling av menerstatning

1. Årlig menerstatning utmåles slik:

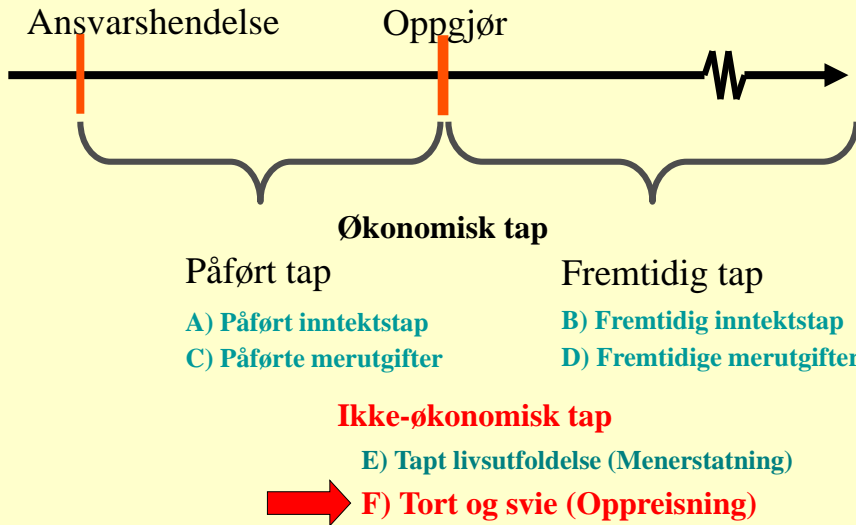
Gruppe	Fastsatt invaliditetsgrad	Menerstatning
0	Lavere enn 15%	Ingen erstatning
1	15 - 24%	7% av grunnbeløpet
2	25 - 34%	12% av grunnbeløpet
3	35 - 44%	18% av grunnbeløpet
4	45 - 54%	25% av grunnbeløpet
5	55 - 64%	33% av grunnbeløpet
6	65 - 74%	42% av grunnbeløpet
7	75 - 84%	52% av grunnbeløpet
8	85 - 100%	63% av grunnbeløpet
9	Betydelig større skadefølger enn ved invaliditetsgrad på 100%	75% av grunnbeløpet

B) PSYKISK LIDELSE 32,5 år (391 mnd)

jfr. sakspapirene og konstante redsel og psykisk frykt for å måtte legge seg under en kniv og operere i 30 år herav 391 måneder x 30 dager x 16 timer (= 3 tanker x kr. 35,- pr tanke)	kr 1 231 650
+ jfr. sakspapirene, herav psykisk problemer/kommentarer på utseende og måtte leve uten å kunne ta en kosmetiske operasjon av magen, for frykt, redsel og lite tiltro til Norsk helsevesen i 30 år herav 391 måneder x 30 dager x 16 timer (= 8 tanker hver dag x kr. 25,- pr tanke)	kr 2 346 000
+ jfr. sakspapirene, frykt for å måtte dø for tidlig med et defekt transplantert organ uten og tørre å ta en operasjon i 30 år herav 391 måneder x 30 dager x 16 timer (= 3 tanker hver dag x kr. 100,- pr tanke)	kr 3 519 000
+ jfr. sakspapirene, utføring av uaktsomhet av helepersonell med livet som innsats, påført konstant frykt og redsel for pårdrende og pasient og manglende respekt for mitt liv. herav 391 måneder x 30 dager x 16 timer (= 1 tanker hver dag x kr. 350,- pr tanke)	kr 3 519 000
Totalt økonomisk menerstatning ved manglende livs utfoldelse Psykisk lidelse:	kr 10 615 650
Totalt menerstatning ved manglende livs utfoldelse Fysisk/Psykisk lidelse:	kr 13 716 560
Totalt økonomisk tap og menerstatning ved manglende livs utfoldelse Fysisk/Psykisk lidelse:	kr 15 081 546

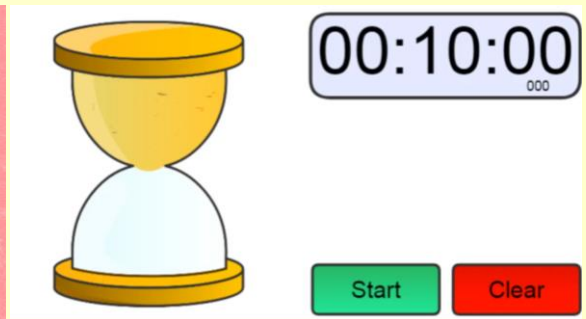
Erstatningspostene

– en oversikt

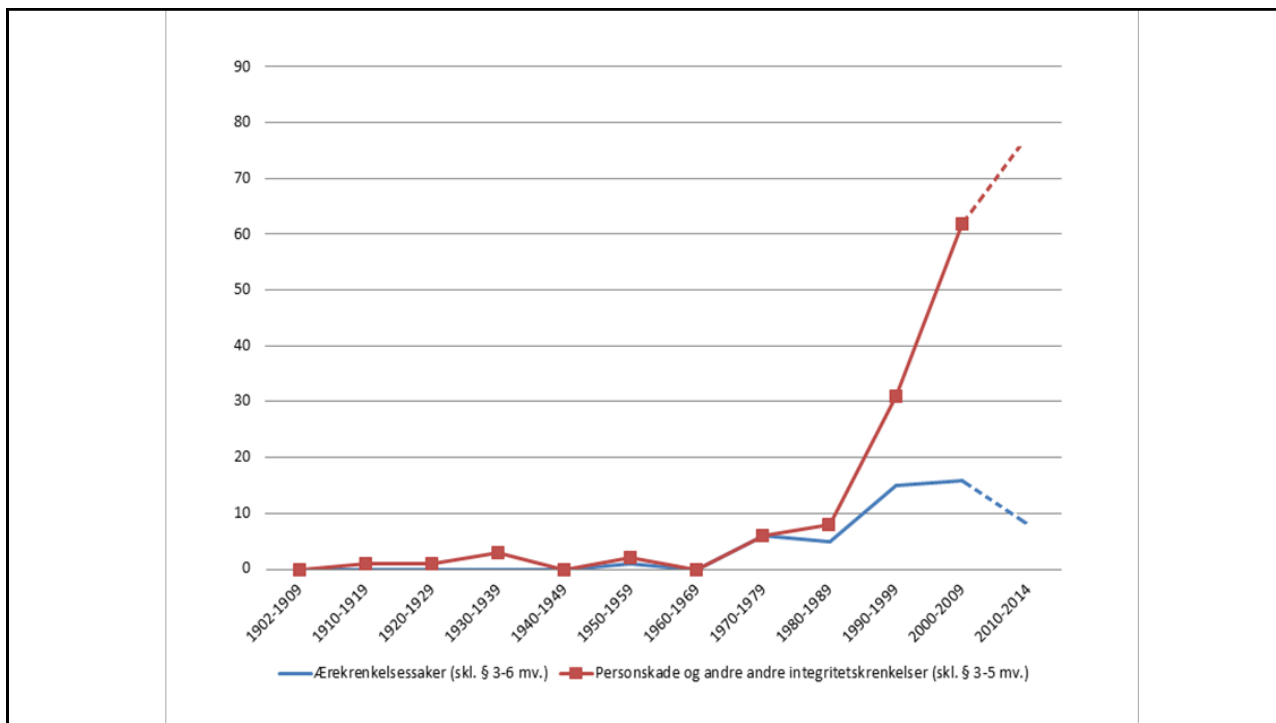
Erstatningsrett

– utmåling: hovedlinjer og utvalgte emner

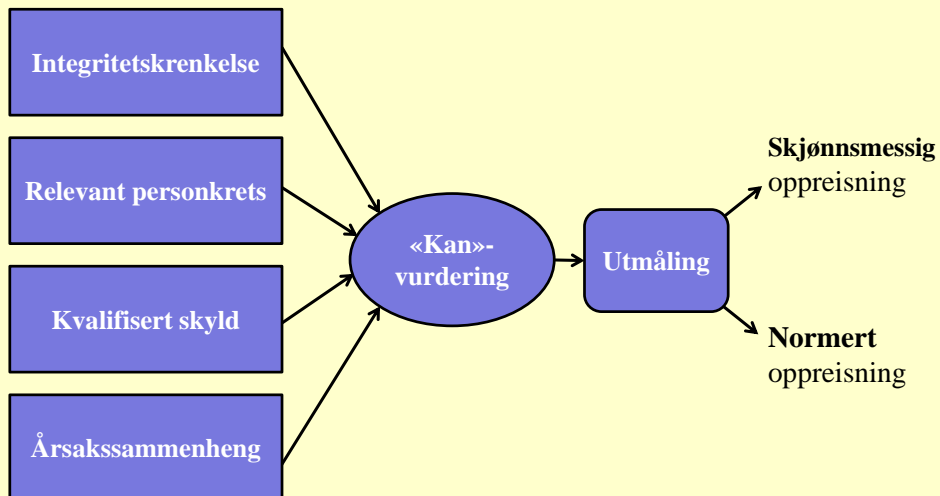
Professor dr. juris Morten Kjelland

	<u>Bankansatt</u> (DIN-2020-144)	<u>Norsk Industri II</u> DIN-2019-196	<u>Vikar</u> DIN-2020-167	<u>Norsk Industri I</u> DIN-2019-115	<u>E-postliste</u> DIN-2019-118	<u>Inkassoselskap</u> DIN-2019-193	<u>Ekstravakt</u> DIN-2018-410		
	← Lav oppreisning	Kr 10 000	Kr 15 000	Kr 20 000	Kr 25 000	Kr 30 000	Kr 50 000	Kr 60 000	→ Høy oppreisning
Dom/Sak Faktum	<u>Bankansatt</u> (manglende info om stillingsutlysning/fødsel)	<u>Norsk Industri II</u> (ikke-førløngt vikariat/gravdiftet)	<u>Vikar</u> (ikke-førløngt vikariat/gravdiftet)	<u>Norsk Industri I</u> (ikke-førløngt vikariat/gravdiftet)	<u>E-postliste</u> (manglende info om stillingsutlysning/fødsel)	<u>Inkassoselskap</u> (ikke-førløngt vikariat og fast stilling/gravdiftet)	<u>Ekstravakt</u> (ikke-fønyet rammeavtale/gravdiftet)		
Saksforhold, herunder skyld og skadevirkninger	Saken gjaldt spørsmål om en ansatt i en bank ble ulovlig fristilt på arbeidsplassen på grunn av permisjon ved fødsel da hun pensjonerte. Ikke ble gitt informasjon om en annen utlyst stilling og heller ikke ble innholdet i samvirket en annen stilling med lik lønnsoppgjøring. Nemnda kom til informasjon som var gitt om den annen utlyste stillingen var tilstrekkelig sammenlignbar, å innholde til samme til den andre stillingen var diskriminering.	Sak 196/2019 gjaldt spørsmål om diskriminering på grunn av gravdiftet og permisjon ved fødsel. Nemnda konkluderte med at klagen oppholdes innleide ikke ble fristilt fordi hun var gravid og skulle ut i fødselspermisjon.	Saken gjaldt påstand om diskriminering på grunn av gravdiftet, ved at kommunen ikke forlenget et vikariat og påstand om at klager ble fryst ut på arbeidsplassen på grunn av hennes gravdiftet. Klager fikk delvis medhold i klagen. Nemnda kom til at påstanden om utlysning ikke var dokumentert med tilstrekkelig konkrete holdspunkter, og fant ikke bevis på regelverket. Nemnda kom til at kommunen hadde diskriminert klager ved å ikke forlenge vikariatet.	Sak 115/2019 gjaldt spørsmål om diskriminering på grunn av gravdiftet og permisjon ved fødsel. Nemnda konkluderte med at klagen oppholdes innleide ikke ble fristilt fordi hun var gravid og skulle ut i fødselspermisjon.	Saken gjaldt spørsmål om en kvinne ble ulovlig fristilt på arbeidsplassen på grunn av gravdiftet og permisjon ved fødsel, ved at hun ikke fikk utlyst en stilling på eller til variet til stilling og fristilte på arbeidsplassen. Det var også spørsmål om hun ble ulovlig fristilt på arbeidsplassen på grunn av permisjon ved fødsel, ved at hun ble løst av arbeidsplansen gjennom permisjonstid. Nemnda kom til at det forelå bevis på diskriminering-regulverket.	Saken gjaldt spørsmål om en kvinne ble ulovlig fristilt på arbeidsplassen på grunn av gravdiftet og permisjon ved fødsel. Klager arbeidet at hun ikke ble tilbudt en ny rammeavtale som skulle dekke ved et sykehus i Oslo kommune. Nemnda kom fram til at det forelå bevis på diskriminering-regulverket.	Saken gjaldt spørsmål om en gravdiftet kvinne ble fristilt på arbeidsplassen på grunn av gravdiftet da hun ikke ble tilbudt en ny rammeavtale som skulle dekke ved et sykehus i Oslo kommune. Nemnda kom fram til at det forelå bevis på diskriminering-regulverket.	Saken gjaldt spørsmål om en gravdiftet kvinne ble fristilt på arbeidsplassen på grunn av gravdiftet da hun ikke ble tilbudt en ny rammeavtale som skulle dekke ved et sykehus i Oslo kommune. Nemnda kom fram til at det forelå bevis på diskriminering-regulverket.	
Nemndas utslag om utmålingen (momentene)	- I den konkrete varietingen av oppreisningsloven er det uttrykkelig at det skal tas hensyn til om et relativt beklagende brudd på diskrimineringsregulverket. - Det er også lagt vekt på at saken har blitt forskalt i et intervju og at informasjonen som er gitt om den andre stillingen er mangelfull sammenheng.	- I varietingen av oppreisningsloven stanses er det uttrykkelig at forholdet er diskriminering på grunn av gravdiftet i arbeidsforholdet er gitt et særlig stort vekt av lovgrun og et ikke C og B i denne saken kan bevises for hvordan de har håndtert A som beklagende arbeidsgiver benyttet seg av innleide. - Diskrimineringen har fått store økonomiske konsekvenser for A.	- En konkret balanse varietingen omvendt oppreisningsloven er 20 000 kroner. I varietingen av oppreisningsloven er det uttrykkelig at forholdet er diskriminering på grunn av gravdiftet i arbeidsforholdet er gitt et særlig stort vekt av lovgrun og et ikke C og B i denne saken kan bevises for hvordan de har håndtert A som beklagende arbeidsgiver benyttet seg av innleide. - I denne saken ble ikke A som arbeidstaker hadde en fast stilling i 80% ved utmålingen legger nemnda vekt på at forholdet er diskriminering på grunn av gravdiftet i arbeidsforholdet er gitt et særlig stort vekt av lovgrun og et arbeidsgiver i denne saken kan bevises for diskrimineringen.	- Nemnda setter et konkret balanse varietingen oppreisningsloven er 15 000 kroner for B og 25 000 kroner for C. I varietingen av oppreisningsloven stanses er det uttrykkelig at forholdet er diskriminering på grunn av gravdiftet i arbeidsforholdet er gitt et særlig stort vekt av lovgrun og et ikke C og B i denne saken kan bevises for hvordan de har håndtert A som beklagende arbeidsgiver benyttet seg av innleide.	- I varietingen av oppreisning har nemnda sett hen til nemndas tidligere avgjørelse, DIN-410-2018. I varietingen av oppreisningsloven stanses er det uttrykkelig at forholdet er diskriminering på grunn av gravdiftet i arbeidsforholdet er gitt et særlig stort vekt av lovgrun og et arbeidsgiver i denne saken kan bevises for hvordan de har håndtert A som beklagende arbeidsgiver benyttet seg av innleide. Nemnda ser ikke et behov for å uttale seg om muligheten. Nemnda ser ikke et behov for å uttale seg om muligheten som kan ha betydning for hennes videre karriere.	- I varietingen av beløpet stanses er det uttrykkelig at forholdet er diskriminering på grunn av gravdiftet i arbeidsforholdet er gitt et særlig stort vekt av lovgrun og et arbeidsgiver i denne saken kan bevises for diskrimineringen. - Manglende forklaring av vikariat og manglende fast ansettelse gjør at A står uten jobb når permisjonen er over med den utlyst stilling det gjelder. - Vikare er det lagt vekt på styrelsesforholdet mellom partene, og at B er en profesjonell aksar.	- I varietingen av oppreisningsloven stanses er det uttrykkelig at forholdet er diskriminering på grunn av gravdiftet i arbeidsforholdet er gitt et særlig stort vekt av lovgrun og et arbeidsgiver i denne saken kan bevises for diskrimineringen. - Saken gjelder en rammeavtale som betyr at klagers utlysning er mangelfull men om det hadde vært en fast ansettelse, Nemnda har utfordret utlysning ut utlysning av hva slags ansettelse ble det gjelder, så ut utlysten den samme. - Det er også utlysning av diskrimineringen fikk store økonomiske konsekvenser for A, som minst en rett til Erstatning.	- I varietingen av oppreisningsloven stanses er det uttrykkelig at forholdet er diskriminering på grunn av gravdiftet i arbeidsforholdet er gitt et særlig stort vekt av lovgrun og et arbeidsgiver i denne saken kan bevises for diskrimineringen. - Det er også utlysning av diskrimineringen fikk store økonomiske konsekvenser for A, som minst en rett til Erstatning.	

Oppreisningserstatning

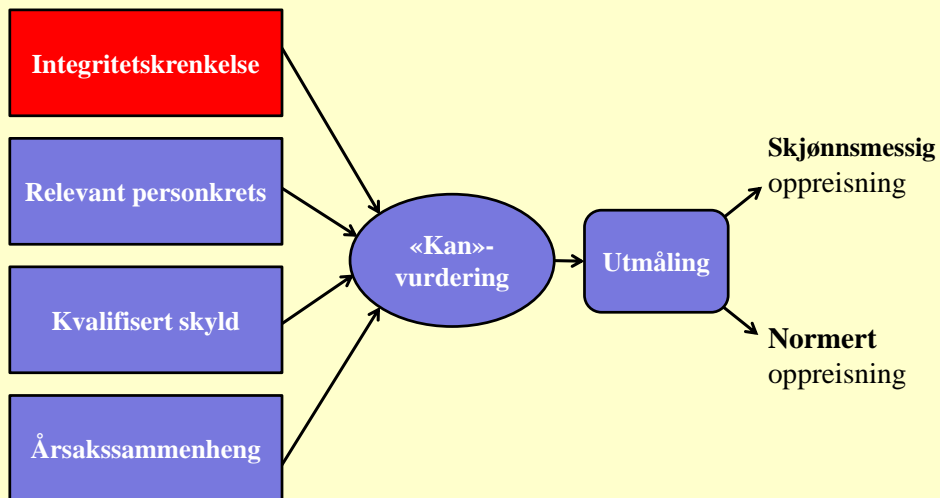
– kronologien

Professor dr. juris Morten Kjelland 2016 ©

Oppreisningserstatning

– kronologien

Oppreisningserstatning

– to hovedformer for integritetskrenkelser

Et vidt krenkelsesbegrep

Erstatningsrettslig relevante krenkelser er slik som «fysiske smerter, angst og psykisk lidelse, plager og ulemper ellers, lengre sykehusopphold, hindring i normal livsførsel mm.» (Ot.prp. nr. 20 for 1991–92 s. 41)

Skadeserstatningsloven (skl.) § 3-5

«Den som forsettlig eller grovt aktløst har

- a) voldt skade på person eller
- b) tilføyd krenking eller utvist mislig atferd som nevnt i § 3-3, ...»

Oppreisningserstatning

– to hovedformer for integritetskrenkelser

Et vidt krenkelsesbegrep

Erstatningsrettslig relevante krenkelser er slik som «fysiske smerter, angst og psykisk lidelse, plager og ulemper ellers, lengre sykehusopphold, hindring i normal livsførsel mm.» (Ot.prp. nr. 20 for 1991–92 s. 41)

Skadeserstatningsloven (skl.) § 3-5

«Den som forsettlig eller grovt aktløst har

- a) voldt **skade på person** eller
- b) tilføyd krenking eller utvist mislig atferd som nevnt i § 3-3, ...»

Oppreisningserstatning

– to hovedformer for integritetskrenkelser

Et vidt krenkelsesbegrep

Erstatningsrettslig relevante krenkelser er slik som «fysiske smerter, angst og psykisk lidelse, plager og ulemper ellers, lengre sykehusopphold, hindring i normal livsførsel mm.» (Ot.prp. nr. 20 for 1991–92 s. 41)

Skadeserstatningsloven (skl.) § 3-5

«Den som forsettlig eller grovt aktløst har

- a) voldt **skade på person** eller
- b) tilføyd **krenking** eller utvist **mislig atferd som nevnt i § 3-3, ...»**

Oppreisningserstatning

– to hovedformer for integritetskrenkelser

Et vidt krenkelsesbegrep

Erstatningsrettslig relevante krenkelser er slik som «fysiske smerter, angst og psykisk lidelse, plager og ulemper ellers, lengre sykehusopphold, hindring i normal livsførsel mm.» (Ot.prp. nr. 20 for 1991–92 s. 41)

Skadeserstatningsloven (skl.) § 3-5

«Den som forsettlig eller grovt aktløst har

- a) voldt **skade på person** eller b) tilføyd **krenking/mislig atferd ...»**

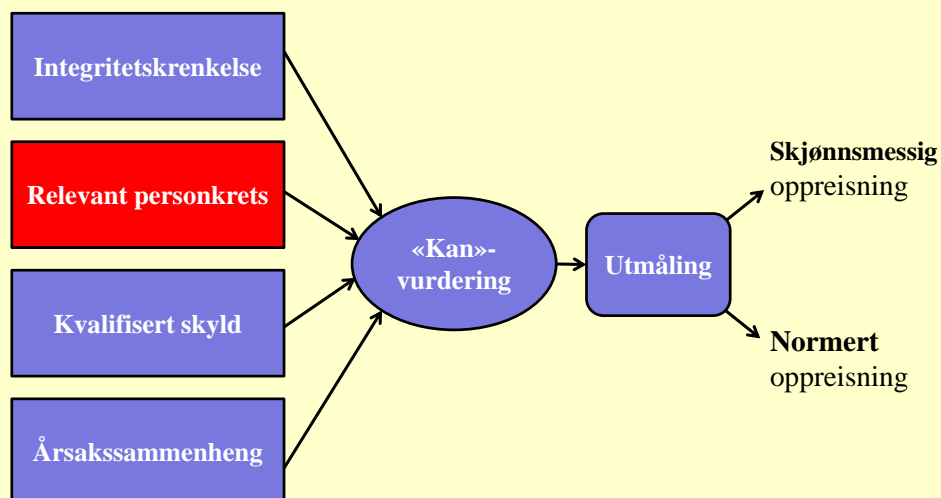

Bokstav a:
KONKRET
personskade

Bokstav b:
ERFARINGSMESSIG
medfører skadevirkninger

Oppreisningserstatning – to hovedformer for integritetskrenkelser

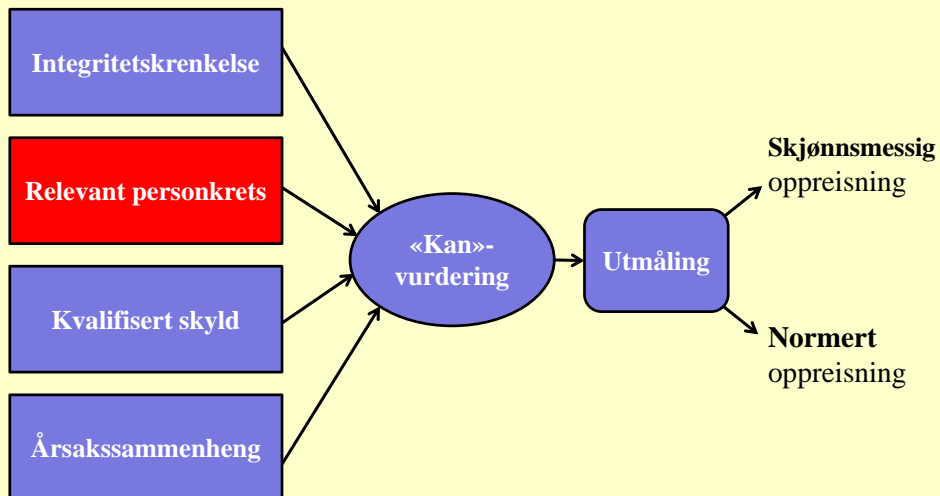

Oppreisningserstatning – vernet personkrets

Persongruppe	Omfattet	Rettskildegrunnlag
Ektefelle	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 (3)
Frasepareert ektefelle	Ja	Rt. 2013 s. 516
Fraskilt ektefelle	Nei	Rt. 2013 s. 516
Samboer	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 (3)
Biologiske barn	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 (3)
Adoptivbarn	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 (3) og adl. § 13
Stebarn	Nei	Rt. 2013 s. 805
Foreldre	Ja	Ordlyden i skl. § 3-5 (3)
Fosterbarn	Nei	Ordlyden i skl. § 3-5 (3) og juridisk teori
Søsken	Nei	HR-2012-695-U

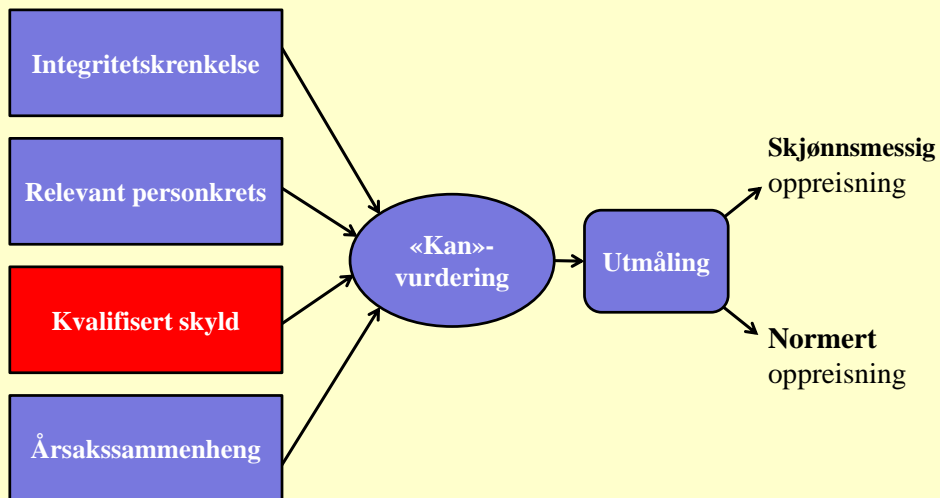
Oppreisningserstatning

– kronologien

Oppreisningserstatning

– kronologien

Oppreisningserstatning

– kvalifisert skyld

Generelt

- Grov uaktsomhet eller forsett; simpel uaktsomhet ikke tilstrekkelig
- Innbyrdes alternative – uten betydning for selve ansvarsetableringen

Oppreisningserstatning

– kvalifisert skyld

Generelt

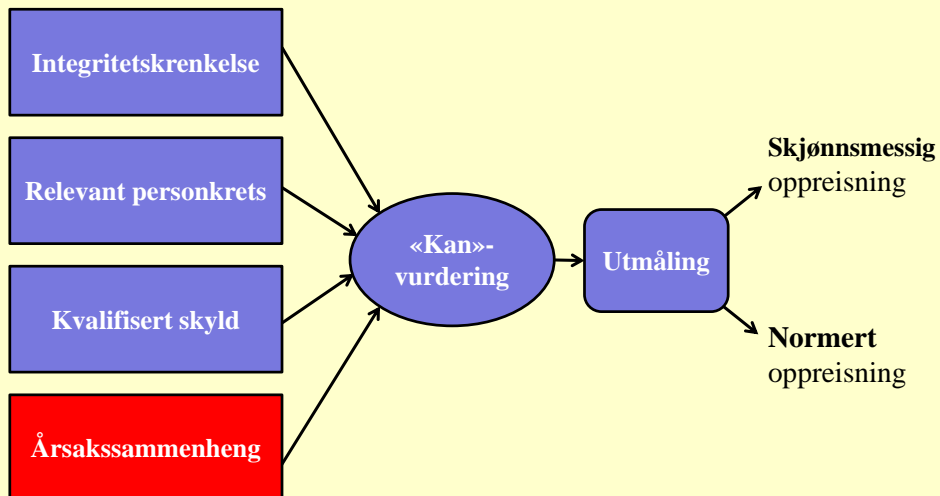
- Grov uaktsomhet eller forsett; simpel uaktsomhet ikke tilstrekkelig
- Innbyrdes alternative – uten betydning for selve ansvarsetableringen

Parkeringslomme-dommen

«I Rt. 2004 s. 499 uttalte Høyesterett at det må kreves *et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte* for at en handling eller unnlattelse skal anses som grovt uaktsom, se avsnitt 32. Uttalelsen knyttet seg til finansavtaleloven § 35, men etter mitt syn er det ikke grunnlag for å forstå uttrykket på noen annen måte i skadeserstatningsloven § 3-5.»

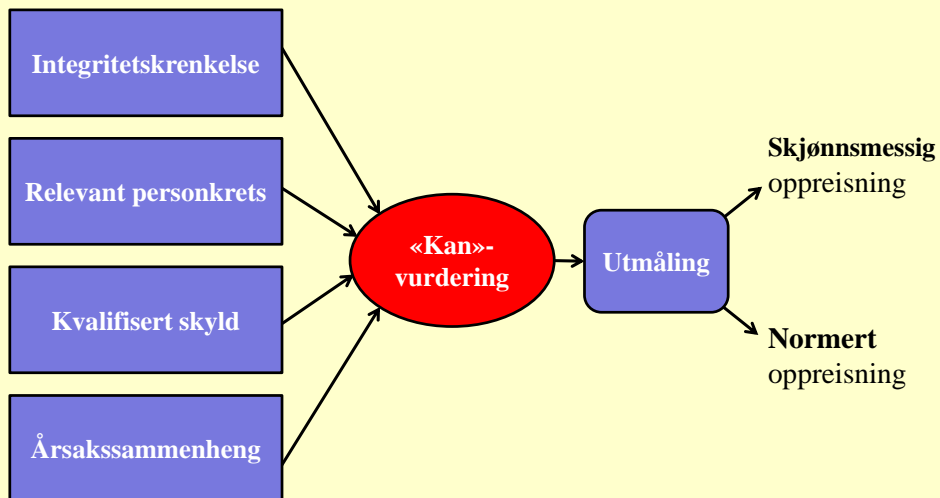
Oppreisningserstatning

– kronologien

Oppreisningserstatning

– kronologien

Oppreisningserstatning

«kan»-vurderingen

Psykotisk person I (Rt. 2005 s. 104)

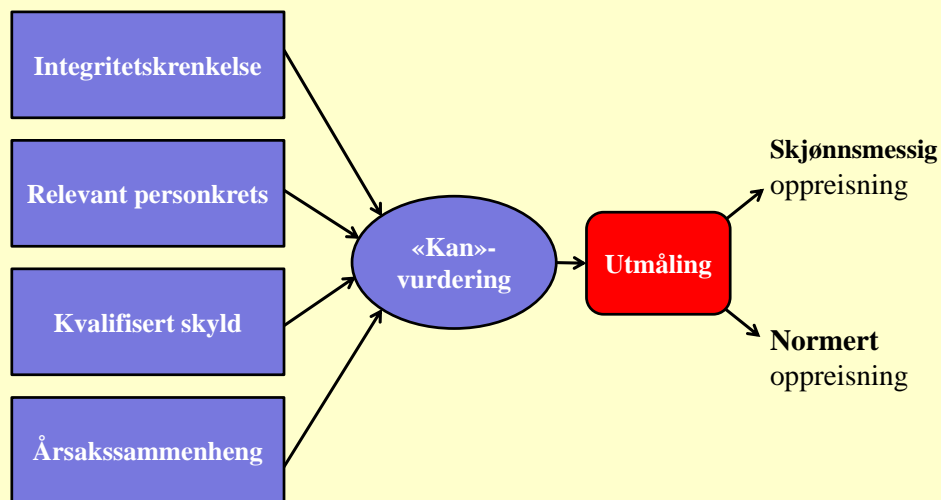
«De senere års praksis med normering av oppreisning for visse kategorier skadelidte underbygger at oppreisning normalt skal gis når vilkårene for dette foreligger, jf. eksempelvis Rt. 1988 s. 532, Rt. 2001 s. 274, Rt. 2002 s. 481 og Rt. 2004 s. 592. Utviklingen fram til at oppreisning først og fremst skal kompensere for den krenkelse som er påført, tilsier også at oppreisning av hensyn til skadelidte *gis* når lovens vilkår er oppfylt.» (avsnitt 52)

Lavangsdalen (Rt. 2008 s. 1360)

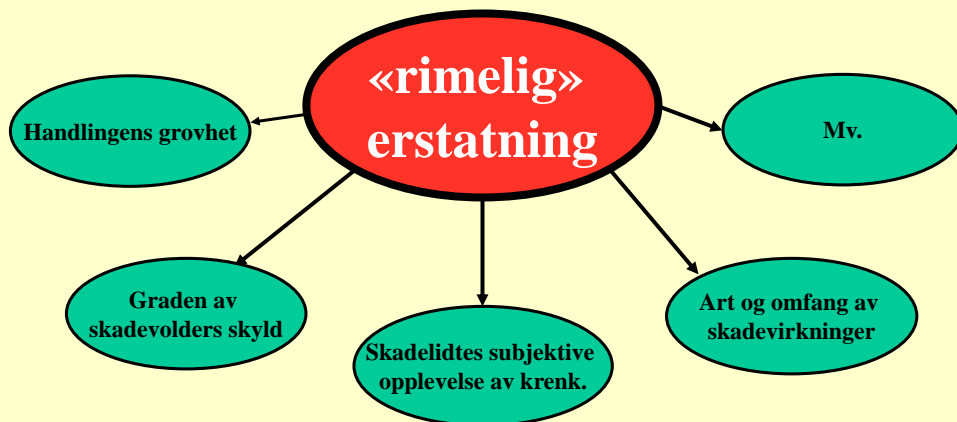
«Når vilkårene for oppreisning er oppfylt, har skadelidte etter praksis i utgangspunktet krav på oppreisning, jf. Rt. 2005 s. 104 avsnitt 52 med videre henvisninger.» (avsnitt 17, sml. bl.a. *Solvågseidet*, LF-2009-175697)

Oppreisningserstatning

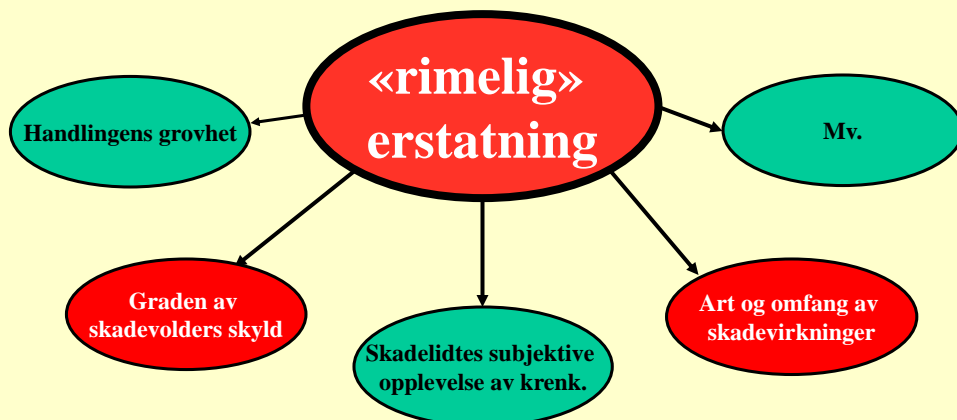
– kronologien

Oppreisningserstatning – skjønsmessig utmålingen

Oppreisningserstatning – skjønsmessig utmålingen

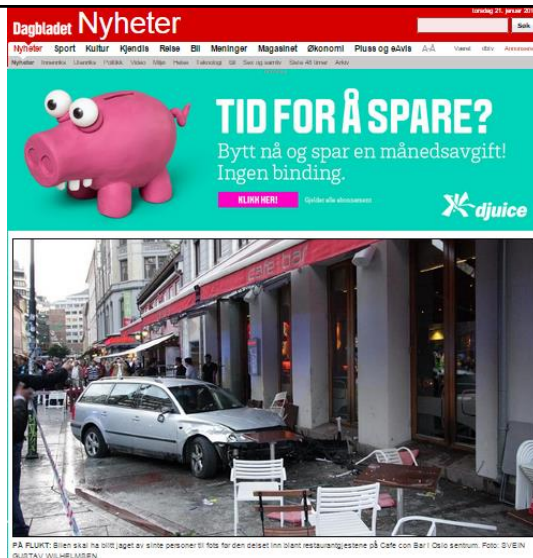
Oppreisningserstatning

– presiseringer i lys av to dommer

Sprengladning mot ekskone (Rt. 2005 s. 289)

«Som det fremgår av det jeg har sagt, skal det ved utmålingen av oppreisningen også legges vekt på domfeltes skyld. I denne forbindelse finner jeg grunn til å fremheve at drapsforsøket er begått med overlegg etter lang tids planlegging og gjennomført på en gruoppvekkende måte.» (avsnitt 52)

Café con Bar (LB-2012-50456)

Fra cafeconbar.no:

«Hos oss vil du finne en avslappende atmosfere og vi håper du tar turen innom ...»

Oppreisningserstatning

– presiseringer i lys av to dommer

Café con Bar (LB-2012-50456)

«Lagmannsretten anser at 75 000 kroner er et passende oppreisningsbeløp for B. Forsvarer har ikke hatt innsigelser til dette. Det vises også til at oppreisningsnivået er justert noe oppover de senere årene, jf. Rt. 2011 s. 769 avsnitt 29.

Når det gjelder D, er lagmannsretten kommet til at 20 000 kroner er et passende beløp. Han fikk ikke fysiske skader, og de psykiske ettervirkningene har også vært merkbart mindre omfattende for ham.»

Tredjepartsap

skl. § 3-1

Sjokkskader
(uegentlige tredjepartstap)

Egentlige tredjepartstap

Selv i faresonen

Selv utenfor faresonen:
adekvans
NY KURS i HR-2018-2018-A

Inntektstap:

Merutgifter:

JA

Hovedregel: NEI

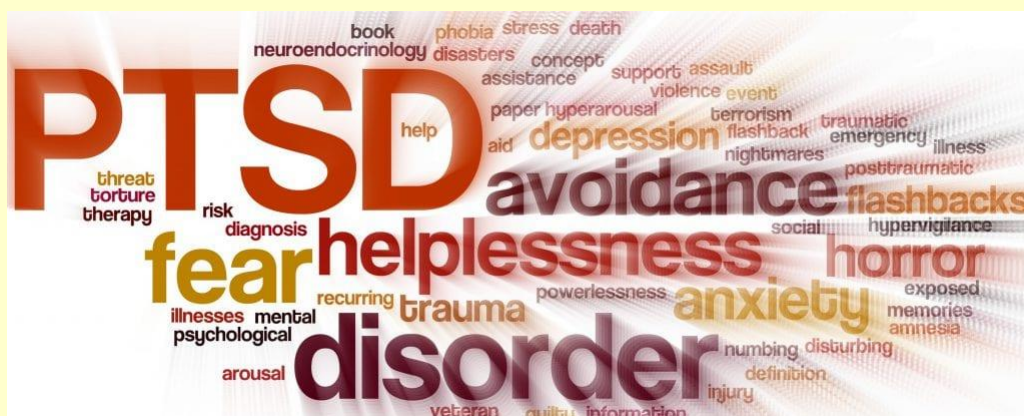
Hovedregel: NEI

(Snevert unntak)

(Snevert unntak)

Juridisk-medisinske temaer

– utvalgte problemstillinger

Juridisk-medisinske temaer

– traumekriteriet

Kan **PTSD** utvikles dersom skadelidte/offeret har vært utsatt for en krenkelse som han eller hun ikke fikk med seg – slik som en sovevoldtekt – før vedkommende ble fortalt om det i ettertid?

Juridisk-medisinske temaer

– moderne medier

Kan man få **PTSD** uten selv å ha vært i faresonen, men opplever hendelsen (stressoren) gjennom sosiale medier?

Juridisk-medisinske temaer

– nyere medisinsk forskning & rettspraksis: hovedtrekk i utviklingen

Sjokkdom I (Rt. 1938 s. 626)

Alexander Kielland (RG 1990 s. 187)

Bersagel (Rt. 1960 s. 357)

Beltebil (RG 2005 s. 583)

Sola (Rt. 1966 s. 163)

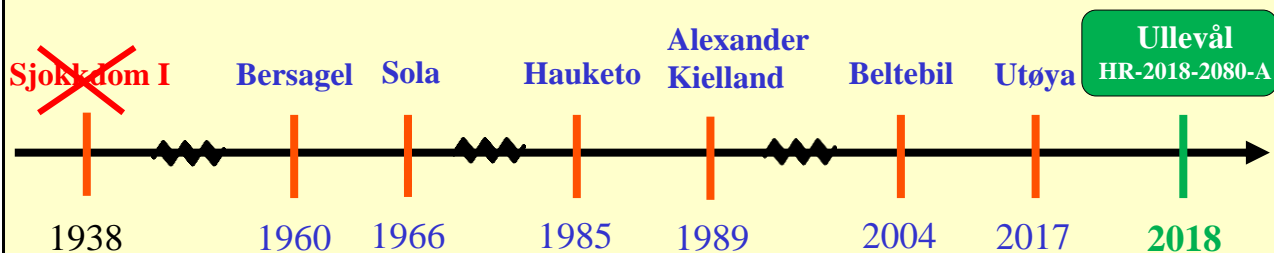
Hauketo (Rt. 1985 s. 1011)

Utøya (HR-2017-352-A)

Ullevål (HR-2018-2080-A)

Juridisk-medisinske temaer

– nyere medisinsk forskning & rettspraksis: hovedtrekk i utviklingen

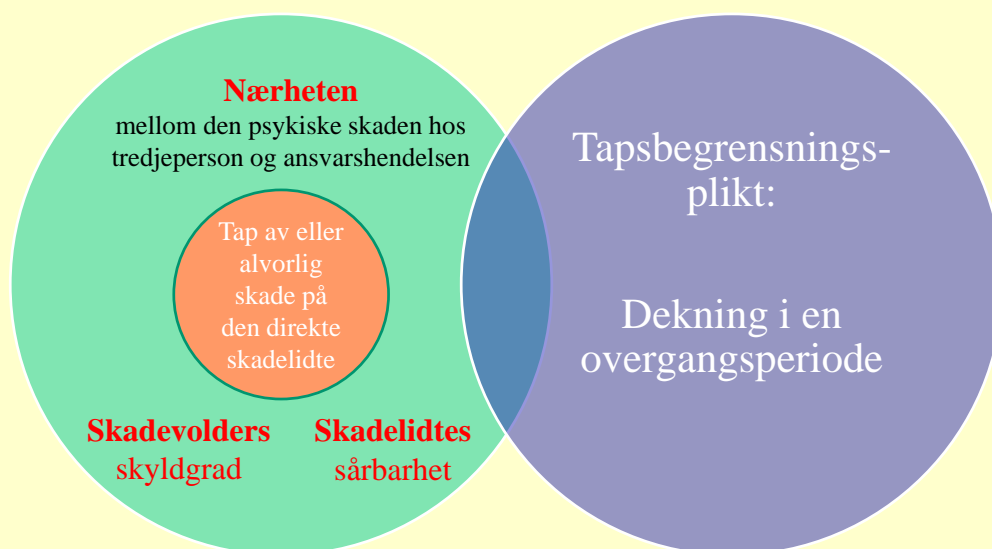
- Kursjusterer bort fra tidligere praksis, i mer liberal retning
- To kriterier: «må høre til den indre kjerne av pårørende» + «*særlig belastning*»
- S sammensatt juridisk og medisinsk begrunnelse

Ullevål (HR-2018-2080-A)

«Siden forrige gang Høyesterett tok stilling til rekkevidden av det erstatningsrettslige vernet for en forelders psykiske skade som følge av at et barn dør i en ulykke – dette var Sola-dommen for mer enn 50 år siden – har vi, nasjonalt og internasjonalt, fått vesentlig mer og dypere innsikt i psykologiske skademekanismer, årsaksforhold og komplekse sorgreaksjoner. Denne kunnskapen innebærer blant annet at man i større grad enn før vil kunne anse psykiske skader når noen mister et barn som påregnelige. Dette er tilfellet også der selve skadesituasjonen er mindre ekstraordinær. Man har dessuten mer avklarte diagnoser og diagnoseverktøy. Og man har et etablert og tilgjengelig behandlingsapparat.» (avsnitt 42)

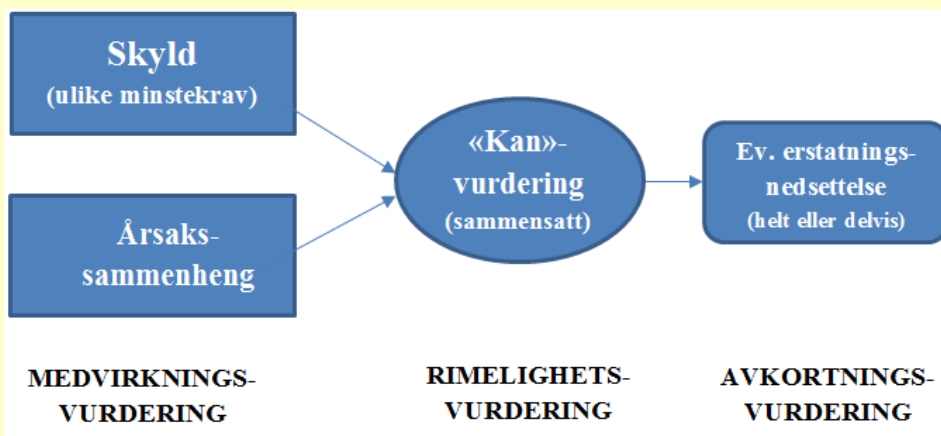
↳ Sml. andre deler av erstatningsretten, f.eks. om faktisk årsakssammenheng, se *P-pille II* (Rt. 1992 s. 64) og *Nakkesleng IV* (Rt. 2010 s. 1547)

Ullevål (HR-2018-2080-A)

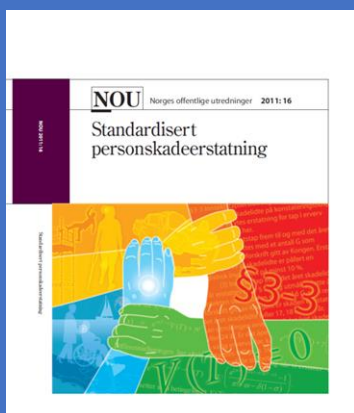

Skadelidtes medvirkning

- en skisse over systematikk og hovedinnhold

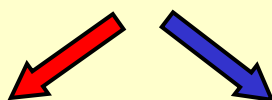

Professor dr. juris Morten Kjelland 2015 ©

Inntektstap

– barneverstatning: skader skjedd etter 1. mars 2018

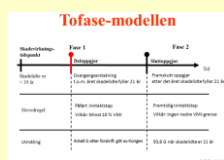

Tofase-modellen

Valgfrihetsmodellen

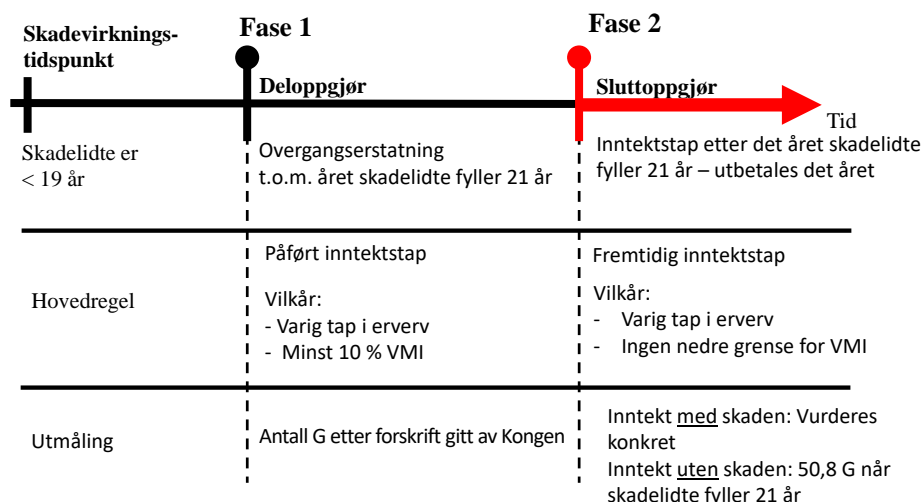
hovedregel

særregel

Tofase-modellen

Inntektstap

Kjelland 2018

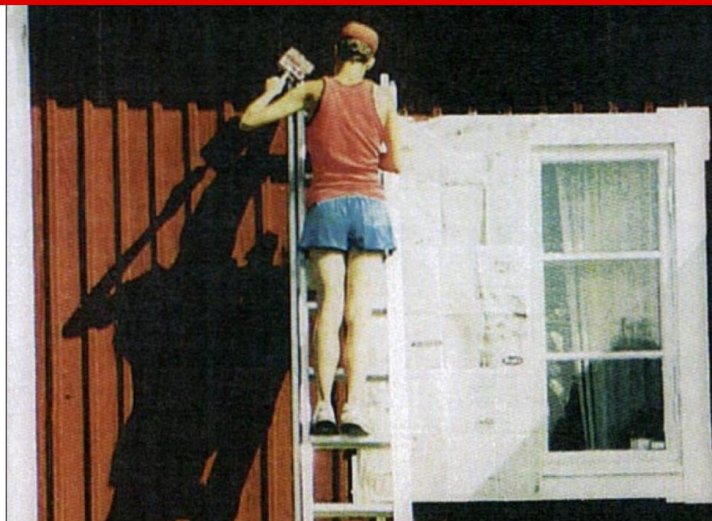

Påmelding til NFFE-møte 27. mai 2021 kl. 15.00-17.00

Temaet er nyere rettspraksis og andre nyheter i personskaderetten. Det blir ikke utelukkende en «dom for dom»-gjennomgang, men vi vil forsøke å sette flere av avgjørelsene inn i et mer helhetlig system. Dermed blir det en viss tematisering av nyhetsgjennomgangen, med temaer slik som:

- de fire vilkår, særlig om skadeevne og overføringsverdier til andre skadetyper enn nakkeslengskader
- rekkevidden av bilansvaret, med vekt på bal. § 2 bokstav b)
- covid 19 og yrkesskader - hva er status?
- gjenåpning og etteroppgjør i lys av de siste dommene og deres oppfølging
- nytt fra Pasientskadenemnda; egen utdypingsmodul

Det blir en pause underveis. Deltakerne vil få mulighet for å stille spørsmål.

KLATRETR: Kvinnen som oppgir at hun er avhengig av rullestol står i stigen og maler. Foto: SVENSK POLITI

Her står «rullestolbrukeren» i stigen og maler

annonse

KLIKK OG FÅ LEVERT HJEM

Butikklokalene er midlertidig stengt, men du kan handle på nett

[Handle her >>](#)

PLANTASJEN.
Vi leverer planter og blomster til hele Norge

FAC

Hvor langt kan man gå i å
avdekke trygde- og
forsikringsvindel?
uten å krenke privatlivets fred og andre
grunnleggende rettigheter – en «balansetest»

Erstatningsrett

– utmåling: hovedlinjer og utvalgte emner

Full erstatning
Årsaks-sammenheng
Adekvans
Bevis

FULL ERSTATNING
ADEKVANS
SÅRBARHET
BEVIS

Professor dr. juris Morten Kjelland